

Hilkka Kemppi kesk ym.

Kirjallinen kysymys ultrapikamuodin ja krääsäkaupan rajoittamisesta

Eduskunnan puhemiehelle

Ultrapikamuodin ja muun krääsän kulutus on ollut viime vuosien ajan valtavassa kasvussa. Etenkin suomalaisten kiinnostus kiinalaisiin verkkokauppoihin on kasvanut poikkeuksellisen nopeasti. Suomalaisen Muoti ja urheilukauppa ry:n selvityksen mukaan suomalaiset ostivat pelkästään elokuussa 2024 Kiinasta 3,2 miljoonaa tuotetta, joista 40 prosenttia oli vaatteita, tekstiilejä, kenkiä ja nahkatuotteita. Vuoden 2023 tammikuusta elokuuhun 2024 kiinalaisista verkkokaupoista tehtyjen ostosten kuukausiarvo on noussut vajaasta miljoonasta eurosta peräti 18,5 miljoonaan euroon. Ostosten määrä on 60-kertaistunut vajaassa kahdessa vuodessa, ja niiden osuus kaikista Suomen verkkotilauksista on kasvanut 38 prosentista 89 prosenttiin. Samalla keskihinta on laskenut 21 eurosta kuuteen euroon, mikä korostaa tuotteiden ultrahalpaa luonnetta.

Ultrapikamuoti ja krääsäkauppa aiheuttavat haittoja esimerkiksi ympäristölle, työntekijöilleen, muille yrityksille Suomessa ja ulkomailla, käyttäjilleen ja Suomen julkiselle taloudelle.

Kyseessä on ilmiö, jossa ultrapikamuoti ja halpatavarakauppa ovat ottaneet keskeisen roolin. Ultrapikamuodin liiketoimintamalli perustuu massatuotantoon, datan ja algoritmien hyödyntämiseen, sekä ylikulutuksen ruokkimiseen erityisesti nuorten keskuudessa. Uusia vaatemaleja syntyy päivittäin tuhansia, ja ne saadaan markkinoille jopa viikossa. Tuotanto tapahtuu usein läpinäkyvässä oloissa, joissa ympäristön ja työntekijöiden oikeuksien huomioiminen on toissijaista tai olematonta. Monet tuotteet eivät kestä käyttöä kuin muutaman kerran, ja niiden kierrätettävyys on heikkoa. Tällainen toimintatapa lisää tekstiilijätteen määrää, kasvattaa hiilidioksidipäästöjä ja kiihdyttää luonnonvarojen ehtymistä.

Tekstiili- ja muotiteollisuus on jo nyt yksi maailman saastuttavimmista toimialoista. Ultrapikamuodin hiilijalanjälki on merkittävä, sillä valmistusmateriaaleina käytetään usein fossiilipohjaisia tekokuituja, ja vaatteiden nopeat kuljetukset tapahtuvat pitkälti lentorahtina. Nopean kulutuksen seurauksena vaatteet päätyvät usein kaatopaikoille tai polttoon, ja niiden hajotessa vapautuu maaperään ja vesistöihin haitallisia aineita, kuten mikromuoveja ja kemikaalijäämiä. Myös datayhtiöiden energiankulutus ja jatkuva algoritmien pyörittäminen aiheuttavat päästöjä, joita harvoin huomioidaan ilmastopolitiikassa.

Ultrapikamuodin ongelmat eivät rajoitu pelkästään ympäristöön. Sosiaaliset ja eettiset haitat ovat vakavia. Valmistus tapahtuu usein maissa, joissa työolojen valvonta on heikkoa, ja tuotanto-olosuhteet voivat olla vaarallisia ja epäinhimillisiä. Alhaiset palkat, pitkät työajat ja puutteellinen

Kirjallinen kysymys KK 209/2025 vp

työsuojelu ovat arkipäivää, ja pakkotyötäkin esiintyy. Usein työntekijät ovat naisia ja lapsia, joiden oikeudet jäävät täysin ilman turvaa. Samalla markkinat vääristyvät: vastuullisesti toimivien yritysten kilpailuasema heikkenee, kun vastuuttomasti tuotetut halpatuotteet valtaavat tilaa niiden kustannuksella.

Eurooppalaisia yrityksiä sitovat tiukat ympäristö- ja työolosäädökset, mutta ultrapikamuotiyhtiöiden ei tarvitse sitoutua näihin kriteereihin. Monet niistä toimivat EU:n ulkopuolelta käsin, jolloin valvonta on käytännössä mahdotonta. Lisäksi ne hyödyntävät verotuksellisia ja tullillisia porsaanreikiä. Erityisesti alle 150 euron ostokset ovat EU:ssa tullivapaita, mikä mahdollistaa kiinalaisille toimijoille massatuotettujen tavaroiden myynnin ilman verotuksellista tai tullillista valvontaa. Tämä tuo haittaa Suomen julkiselle taloudelle ja ohjaa kaupankäyntiä digialustoille, joista on vaikeaa periä verotuloja tai asettaa vastuullisuusvaatimuksia.

Ranskassa on jo ryhdytty toimiin ultrapikamuotia vastaan. Maa on asettanut rajoituksia ultrapikamuodin mainonnalle ja luonut järjestelmän, jossa tuotteille voidaan asettaa lisämaksu niiden ympäristöjalanjäljen perusteella. Suomen olisi syytä arvioida vastaavia toimia. Lainvalmistelussa olisi tärkeää tunnistaa ja valita vaikuttavimmat keinot, joilla voidaan hillitä ultrapikamuodin haittoja. Tällaisia voisivat olla esimerkiksi mainontarajoitukset, alle 150 euron ostosten tullivapauden poistaminen tai verojen ja veroluonteisten maksujen asettaminen määritellyille tuotetyypeille.

Ilmiö on syytä nähdä osana suurempaa kulttuurista ja yhteiskunnallista muutosta. Ultrapikamuodin nopeus, hinta ja trendien jatkuva vaihtuminen luovat painetta pysyä mukana kulutusvirrassa, jossa vaatteilla on arvoa vain niiden uutuuden vuoksi. Tämä ruokkii mielenterveyden ongelmia, heikentää käsitystä tuotteen laadusta ja arvosta sekä normalisoi kertakäyttökulttuuria. Vaatteet, joita on käytetty vain kerran tai jotka eivät kestä käyttöä, päätyvät yhä useammin jätteeksi, eivätkä edes kirpputorit halua ottaa niitä vastaan.

Ultrapikamuodin vaikutukset ulottuvat ympäristöön, talouteen, sosiaalisiin oloihin ja jopa kulttuuriin arvoihin. Kyseessä ei ole yksittäinen markkinailmiö, vaan laajamittainen ongelma, joka haastaa kestävyysraajat. Siksi on perusteltua herättää keskustelua ultrapikamuodin ja krääsökaupan rajoittamisesta ja verottamisesta. Tämä on askel reilumpaa, kestävämpää ja vastuullisempaa kulutuskulttuuria, jossa tuotteiden arvo ei synny ainoastaan hinnasta tai trendikkyudesta, vaan myös niiden laadusta, eettisyydestä ja ympäristövaikutuksista.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitämme asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Millaisiin lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin ministeri ryhtyy, jotta ultrapikamuodin ja krääsätavaran verkkokauppojen epäreilua asemaa suomalaisessa kuluttajakaupassa voidaan rajoittaa?

Kirjallinen kysymys KK 209/2025 vp

Helsingissä 16.6.2025

Hilkka Kemppi kesk
Vesa Kallio kesk
Krista Kiuru sd
Pia Hiltunen sd
Eveliina Heinäluoma sd
Elisa Gebhard sd
Sofia Virta vihr
Timo Mehtälä kesk
Eeva Kalli kesk
Saara Hyrkkö vihr
Matias Mäkynen sd
Hanna Holopainen vihr
Eerikki Viljanen kesk
Hanna-Leena Mattila kesk
Jenni Pitko vihr
Atte Harjanne vihr
Tiina Elo vihr
Henrik Wickström r
Atte Kaleva kok
Tuomas Kettunen kesk
Mika Riipi kesk
Annika Saarikko kesk
Markus Lohi kesk
Anne Kalmari kesk
Marko Asell sd
Bella Forsgrén vihr
Petri Honkonen kesk
Antti Kurvinen kesk
Hanna Räsänen kesk
Nasima Razmyar sd
Saku Nikkanen sd
Maaret Castrén kok
Mari Kaunistola kok
Rami Lehtinen ps
Hanna Laine sd
Sari Tanus kd
Laura Meriluoto vas
Olga Oinas-Panuma kesk
Lotta Hamari sd
Hanna Sarkkinen vas
Pia Lohikoski vas
Inka Hopsu vihr